

Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht

Heuvelrug, Gooi, Vechtstreek, Eemland, Kromme Rijnstreek

[website](#)

[E-mail](#)

Geo-Nieuwsbrief-21, april 2021

Van de voorzitter

Er zijn nu al weer grote zorgen over de droogte, de grondwaterstand is weer lager dan normaal, er is al een neerslagtekort en dan is de traditioneel droogste maand van het jaar (april) pas net over de helft. Een mooi voorbeeld van hierop anticiperend waterbeheer is de plaatsing van een stuw door Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden in de Praamgracht, bij Landgoed Eyckenstein.

We zijn hard bezig met het 6e "deelgebied-project", deze keer met de schijnwerpers op het Gooi. De financiering is bijna rond. We verwachten de Ontdekkaart en het Informatieboekje over het Gooi nog voor de zomer te kunnen presenteren.

Zeer verheugd zijn we uiteraard dat burgemeester en wethouders van de gemeente Utrechtse Heuvelrug (Doorn, Driebergen, Maarn en Leersum) hebben besloten de Partnerverklaring van het Geopark te ondertekenen. De buurgemeenten Zeist en Rhenen gingen Utrechtse Heuvelrug reeds voor en we hopen natuurlijk dat andere gemeenten, ondernemers en terreinbeheerders volgen!

Met genoegen en trots zagen we dat Jan Sevink en Wim Hoek, beiden lid van onze Wetenschappelijke AdviesRaad, in Lage Vuursche een oude veenlaag blootlegden. Vergelijkbaar met de vondst van het oerbos in Den Treek?

En we verwijzen weer met plezier [met een linkje](#) naar een nieuw artikel van Hans Hoes van de Vereniging Vrienden van het Gooi. Ditmaal met een beschrijving en vergelijk van de zanderijen Crailoo en Maarn, met speciale aandacht voor Aardkundig Monument het Zwerfsteneneiland. Beide plekken zijn ook Geosites van het Geopark.

Afgelopen maand zijn in de provincie Utrecht de Omgevingsvisie en de interim-Omgevingsverordening vastgesteld. De Christen Unie en Groen Links hebben bij behandeling daaraan voorafgaand een motie ingediend waarin zij het college van Gedeputeerde Staten hebben verzocht te inventariseren wat de consequenties zijn van een Unesco-nominatie voor het Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht en te verkennen hoe de provincie het burgerinitiatief Geopark zou kunnen ondersteunen, in nauwe samenwerking met de provincie Noord-Holland. De motie die vervolgens aangenomen werd is een belangrijke steun in de rug van het burgerinitiatief. Ongeveer gelijktijdig, begin april, is in de provincie Noord-Holland, in de Gooi en Vechtstreek, het Koersdocument Gooi en Vechtstreek verschenen. In het koersdocument valt ondermeer te lezen: *"het landschap is van belangrijke betekenis als drager van cultuurhistorische waarden, de aanwezige biodiversiteit, landbouw, recreatieve mogelijkheid en een belangrijk onderdeel van de prettige woon- en leefomgeving en het vestigingsklimaat. We willen dit landschap behouden, waar nodig herstellen en waar mogelijk versterken en ontwikkelen. Water is van cruciale betekenis geweest voor de ontwikkeling van het gebied. Door het water is het veen gevormd. Van nature komt in de Vechtstreek (en ook Eemland) grondwater (kwel) omhoog uit de stuwwal. De schone kwel uit de ondergrond leidt tot hoge natuurwaarden. Gooi en Vechtstreek heeft zich een robuust en klimaatbestendig watersysteem ten doel gesteld."* Ook hier sluit het Geopark goed op aan.

Inmiddels is het gesprek en de samenwerking tussen de 2 provincies goed op gang gekomen. Na de zomer verwachten we hier meer nieuws over te kunnen melden. Het Geopark deelt de ambities van de provincies voor wat betreft het landschap, het erfgoed, de aardkundige waarden, het water en de natuur en zet zich daar met bewoners en Partners voor in.

Marc Hofstra

Ons burgerinitiatief heeft geen vaste inkomsten, **elke bijdrage helpt en is zeer welkom** op **NL62 RABO 0322 0867 60**, t.n.v. **Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht**, officieel erkend als ANBI. **Helpt u mee anderen te attenderen op de mogelijkheid zich [in te schrijven voor deze Nieuwsbrief?](#)**

Stuw bij Eyckenstein

In december plaatste het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden in overleg met Landgoed Eyckenstein tegenover de Koetsierswoning (Dorpsweg 264) [een stuw in de Praamgracht](#). Deze nieuwe stuw is van groot belang voor de waterhuishouding op Landgoed Eyckenstein en ook in het verdere achterland stroomopwaarts. In veel bossen is als gevolg van de droge zomers al te zien dat met name naaldbossen, maar ook bijvoorbeeld oudere beukenbomen afsterven. Ook op Landgoed Eyckenstein is dat duidelijk te zien.

Om het water beter vast te houden, heeft het Hoogheemraadschap nu deze stuw in de Praamgracht geplaatst.

Otto Van Boetzelaer: *“Waterschappen zijn in eerste instantie opgezet om water af te voeren, om te voorkomen dat mensen ooit natte voeten kunnen krijgen. Voor professionele landbouw met zware machines is het van belang dat landbouwgronden niet te nat worden. En als het dan in de zomer te droog wordt, wordt het laatste restje water opgepompt om de landbouwgrond nat te houden. In natuurgebieden ligt dat anders, die kunnen prima een buffer vormen voor water. Door het water langer vast te houden, houd je ook het grondwater beter in stand, waardoor de natuur veel beter in staat is om een korte droge periode aan te kunnen. Maar als je al van tevoren al het water afvoert omdat je bang bent dat je ooit natte voeten krijgt en de waterleidingmaatschappijen pompen ook nog het Heuvelrugwater op omdat het zo mooi schoon is, dan werkt dat dubbelop.”* Naast de afvoer van oppervlaktewater speelt dus ook de onttrekking van grondwater door drinkwatermaatschappijen een belangrijke rol bij de droogte. Voordat er grondwateronttrekking plaatsvond, zat er in de bodem van de Utrechtse Heuvelrug een grote waterbel, die nu

echter grotendeels verdwenen is. Om deze waterbel te herstellen, is er natuurlijk veel meer nodig dan alleen deze ene stuw. We hopen dat een structureel ander waterbeheer dit herstel in de nabije toekomst mogelijk zal maken. Dat betekent: minder onttrekken, meer vasthouden.

Veenlaag onder het zand bij Lage Vuursche

Emeritus hoogleraar Universiteit van Amsterdam Jan Sevink en universitair hoofddocent Universiteit Utrecht Wim Hoek, beiden lid van onze Wetenschappelijke AdviesRaad van het Geopark, zijn in Lage Vuursche gestuit op een veenlaag uit de ijstijd van naar schatting dertien- of veertienduizend jaar geleden. Die zeldzame vondst geeft een beeld van de begroeiing in een kortdurende warmere periode die abrupt stopte en gevolgd werd door een heel koude fase in het laatste deel van de ijstijd. In deze regio zijn niet veel veenlagen van deze ouderdom aangetroffen. De laatste, zeldzame vondst was het oerbos uit de IJstijd op het Leusder

Landgoed Den Treek vlakbij Amersfoort. De veenlaag bij Den Treek die vier jaar geleden bij graafwerkzaamheden tevoorschijn kwam, was een enorme verrassing en internationaal van grote wetenschappelijke betekenis. De boomresten bij Den Treek geven een beeld van de ondergang van het bos als gevolg van de abrupte en ingrijpende klimaatverandering van toen. De resten in de veenlaag in Lage Vuursche zijn goed geconserveerd omdat ze onder water zaten, zonder licht en zuurstof, en boven de veenlaag zit een beschermend metersdik pakket zand. Je kunt reconstrueren wat er stond aan bomen en planten aan de hand van stuifmeel en er zitten takjes van de kruipwilg in en besjes, kruiden en blaadjes en houtskool van dennenappels. In de [Gooi- en Eemlander van woensdag 24 maart](#) jl. werd hier uitgebreid aandacht aan besteed.

Ons burgerinitiatief heeft geen vaste inkomsten, **elke bijdrage helpt en is zeer welkom**

op **NL62 RABO 0322 0867 60**, t.n.v. **Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht**, officieel erkend als ANBI
Helpt u mee anderen te attenderen op de mogelijkheid zich [in te schrijven voor deze Nieuwsbrief?](#)

Nieuwe Partner

De onderstaande organisatie heeft onlangs een Partnerverklaring ondertekend en geeft daarmee aan dat zij achter het burgerinitiatief Geopark Heuvelrug staat en dat waar mogelijk zal ondersteunen:

Gemeente Utrechtse Heuvelrug

Op 24 maart kondigde burgemeester en wethouders van gemeente Utrechtse Heuvelrug (Doorn, Driebergen, Maarn en Leersum) aan te hebben besloten de Partnerverklaring van het Geopark te ondertekenen. Wethouder Chantal Broekhuis: "De gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft een prachtig landschap met unieke aardkundige, culturele, historische en ecologische waarden boven- en ondergronds. Daarom spreken wij onze brede steun uit aan burgerinitiatief Geopark".

Zwerfstenen van de zanderijen Crailoo en Maarn

Een [boeiend artikel](#) van de hand van Hans Hoes verscheen onlangs in het tijdschrift van [Vrienden van het Gooi](#). Over **Crailoo**: een 'gat' in het landschap van 2000 bij 800 meter. Bij de graafwerkzaamheden kwamen grote zwerfstenen tevoorschijn. Voor de HIJSM hadden ze geen waarde. Zij werden per stuk of bij elkaar dieper in de grond begraven. De meeste stenen (60%) komen uit Dalarna en Uppland, zo'n 1500 km ver weg, zo'n 100 km boven Stockholm! De rest komt uit Noord- en Zuid-Zweden, West-Finland en de Botnische Golf. Uit deze vondsten blijkt wel dat Crailoo op het gebied van zwerfkeien het nodige te bieden heeft.

Stenen in 2018 herontdekt in zanderij Crailoo. Onder gneis stenen, helemaal boven ligt Dala en ertussen ligt graniet. Rechts ligt Uppsala gneisgraniet. Foto: Julia Weishut.

Het verhaal van **Maarn** is bijna identiek aan dat van Crailoo. De zanderij is ontstaan toen tussen 1838 en 1843 de Rijnspoorweg naar Duitsland werd aangelegd. Daarbij ontstond voor het spoor een kloof van 12 tot 20 meter diep in de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug. Het zand dat daarbij vrijkwam, gebruikten de spoorwegmaatschappijen om elders spoordijken aan te leggen, onder andere op de slappe veengrond nabij Woerden en Gouda.

Bij het afgraven in de Zanderij van Maarn werden honderden grote zwerfstenen aangetroffen. Ze zijn tegenwoordig te zien op het Zwerfsteneneiland, midden in de waterplas die op de bodem van de groeve ligt. De stenen, maar ook de groeve zelf, zijn een imponerende getuigenis van de vorming van de Nederlandse ondergrond gedurende de ijstijden. Op het eiland zijn nu 82 gidsgesteenten te bewonderen afkomstig uit ongeveer tien herkomstgebieden. Zo kan de gesteenteverzameling wetenschappelijke informatie bieden over de stroomrichting van het vroegere lands.

De provincie Utrecht heeft het zwerfsteneneiland Maarn tot Aardkundig Monument benoemd. Elke 1e zaterdag van de maand is er een gratis rondleiding op het eiland; aanmelden kan via zwerfsteneneiland@studiomirjam.nl. Tegenwoordig wordt de groeve met de waterplas beheerd als natuurgebied door Utrechts Landschap. De Zanderij is een belangrijke natuurschakel voor de trek van dieren naar het ecoduct Mollenbos.

Ons burgerinitiatief heeft geen vaste inkomsten, **elke bijdrage helpt en is zeer welkom**

op **NL62 RABO 0322 0867 60**, t.n.v. **Stichting Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht**, officieel erkend als ANBI. [Helpt u mee anderen te attenderen op de mogelijkheid zich in te schrijven voor deze Nieuwsbrief?](#)